

Asia: VN/2745/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi opioidiyliaannostusten vastalääkkeistä sekä laiksi lääkelain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1–3 § Lain soveltamisala ja määritelmät

Nuorten huumekuolemien ehkäisyn näkökulmasta on tärkeää, että naloksoni on saatavilla niissä ympäristöissä, joissa he tosiasiallisesti liikkuvat. Päihteitä käyttävien nuorten ja nuorten aikuisten kynnyks hakeutua ja sitoutua perinteisiin päihdepalveluihin voi olla korkea. Heidät voidaan tavoittaa paremmin muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden yhteydessä sekä matalan kynnyksen palveluissa ja vertaistoiminnassa. Tämän vuoksi myös sosiaalihuollon palveluyksiköiden asema tulee turvata siten, että naloksonin jakelu ja tarvittaessa lääkkeen antaminen voidaan toteuttaa osana arjen toimintaa ilman tarpeettomia hallinnollisia esteitä. Lisäksi opioidiyliaannostuksen vastalääkkeiden jakeluoikeuden ulottaminen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien ohella myös päihdetyötä tekeviin järjestöihin on tärkeää.

Käytettävän lääkevalmisteen tulee olla helposti käytettävä ja turvallinen tilanteissa, joissa paikalla olevat henkilöt ovat usein kokemattomia lääkehoidosta ja toimivat paineen alla. Itsehoitolääkkeen statuksen omaava nenäsumute vastaa hyvin näihin vaatimuksiin. Asetuksella annettavan määrittely on kuitenkin säilytettävä riittävän joustavana, jotta uudet ja entistä käyttäjäystävällisemmät valmisteet voidaan ottaa käyttöön ilman viivettä.

4–5 § Jakelun maksuttomuus ja nimettömyys

Pidämme välttämättömänä, että naloksonin jakelu on tulevaisuudessa maksutonta ja anonyymia. Opioidien ongelmakäyttöön liittyvä stigma sekä päihteitä käyttäviä henkilöitä heikko taloudellinen asema muodostavat merkittäviä esteitä lääkkeen hankkimiselle. Nimettömyys ja maksuttomuus madaltavat kynnystä vastaanottamaan naloksonia ja tukevat lain tavoitetta vähentää yliannostuskuolemia.

5 § Jakeluun liittyvät velvollisuudet

Naloksonin jakelun tulee sisältää riittävä neuvonta ja ohjaus, jotta lääkkeen vastaanottajat osaavat toimia tarkoituksenmukaisesti yliannostustilanteessa. Tämä edellyttää, että jakelusta vastaavilla toimijoilla on osaaminen opioidiylännostuksen oireiden tunnistamisesta, hengenvaarallisen tilanteen arvioinnista ja ensiavusta sekä naloksonin oikeasta käytöstä.

Pidämme tärkeänä, että naloksonin jakeluun liittyvät koulutukset, osaamisen varmistaminen ja käytännön toimintamallit määritellään valtakunnallisesti yhdenmukaisiksi. Hyvinvointialueille tulee osoittaa vastuu alueellisen yhteistyön sekä koulutuksen, ohjeistuksen ja osaamisen tuen järjestämisestä siten, että toimijoilla ja palveluilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet toteuttaa naloksonin jakelua turvallisesti ja vaikuttavasti. Riittävillä resursseilla tulee varmistaa, ettei naloksonin jakelun toteutuminen tai laatu ole riippuvainen alueellisista tai taloudellisista eroista.

6 § Jakelu osana sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan muuta lääkehuoltoa

Huumekuolemien vähentämisen näkökulmasta on tärkeää, että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluyksiköissä turvataan mahdollisuus naloksonin säilyttämiseen, jakeluun ja käyttöön. Käytännön toimintamallien tulee mahdollistaa nopea reagointi yliannostustilanteisiin kaikissa niissä yksiköissä, joissa kohdataan henkilöitä, joilla on kohonnut yliannostusriski. Tämä koskee erityisesti ympärivuorokautisia asumispalveluja, tilapäismajoitusta, lastensuojelun sijaishuollon yksiköitä sekä muita sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteitä, joissa yliannostustilanteita voi ilmetä osana arjen toimintaa. Lakiesityksen 6 §:n ratkaisut, jotka mahdollistavat naloksonin jakelun osana olemassa olevaa lääkehuoltoa ilman erillisiä lupia tai raskaita hallinnollisia menettelyjä, ovat keskeisiä toiminnan sujuvuuden ja turvallisuuden kannalta.

Kommenttinne lääkelain muutoksista (7§, 62 §, 65 §)

Läkelain muutoksilla tulee turvata opioidiylännostuksen vastalääkkeen toimittaminen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluantajille sekä päihdetyötä tekeville järjestöille ilman tarpeetonta hallinnollista kuormitusta.

Maksuttoman lääkkeen saatavuuden tulee ulottua myös päihteitä käyttävien henkilöiden läheisille, sillä yliannostustilanteissa ensimmäinen auttaja on usein läheinen tai muu paikalla oleva henkilö.

Esityksen vaikutukset

Pidämme lakiesitystä tärkeänä toimenpiteenä vältettävissä olevien huumekuolemien vähentämiseksi. Vaikutusten toteutuminen edellyttää kuitenkin, että naloksonin jakelun kattavuus muodostuu riittäväksi koko maassa.

Pohjois-Karjalassa pitkät etäisyydet ja haja-asutusalueet korostavat päihteitä käyttävien henkilöiden ja heidän läheisten ensiavun merkitystä yliannostustilanteissa. Ensihoidon tavoittamisviiveet voivat olla pitkiä, jolloin nopeasti saatavilla oleva naloksoni voi olla ratkaiseva tekijä hengissä selviytymisen kannalta huomioiden, että Pohjois-Karjalassa merkittävä osa huumekuolemista kytkeytyvät opioidien käyttöön.

Nuorten huumekuolemien ehkäisyn näkökulmasta on tärkeää, että naloksonin saatavuus ei rajoitu ainoastaan palvelujärjestelmään kiinnittyneisiin henkilöihin. Jakelumallien tulee tavoittaa myös nuoret ja nuoret aikuiset, joiden palvelukontaktit ovat vähäisiä tai katkonaisia.

Lakiesityksessä olisi tarpeen ottaa huomioon mahdollinen erillirahoituksen tarve. Mikäli kustannukset jäävät hyvinvointialueiden ja järjestöjen vastuulle vaarana on, että naloksonin jakelun toteutuminen ja kattavuus vaihtelevat alueittain. Tämä voi johtaa eriarvoisuuteen yliannostusten ehkäisyssä.

Muut esitysluonnokseen liittyvät kommentit

Pidämme lakiesitystä erittäin kannatettavana. Huumekuolemien vähentämisen tavoitteiden toteuttamiseksi tulee kansallisesti huolehtia koulutuksen, ohjeistuksen, rahoituksen ja seurannan yhdenmukaisuudesta. Lisäksi hyvinvointialueiden, kolmannen sektorin sekä kokemusasiantuntijoiden välinen yhteistyö on tärkeää vaikuttavan naloksonin jakelun toteutumiseksi.

Pesonen Anna

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue - Siun sote - Nuorten huumekuolemien ehkäisyhanke NOHEVA